

RUOVIKKOSTRATEGIA SUOMESSA JA VIROSSA

Interreg IIIA

Eija Hagelberg, Lounais-Suomen ympäristökeskus

28.9.2007

Työvoimaratkaisuja ruovikoiden hyötykäyttöön

Järviruo'on kaikentyypinen hyödyntäminen vaatii aina työvoimaa, koska jo pelkästään korjuu it-sessään on työläästi toteutettavaa. Esikäsittely ja jatkokäsittely vaativat niin ikään työvoimaa, pro- sessia ei voida kokonaan koneellistaa. Työministeri Tarja Cronberg totesi syyskuussa 2007 pitä- mässään puheessa, että bioenergian ja uusiutuvien energioiden tuotanto maaseudulla nousee tule- vaisuuden työllistäjänä ylitse muiden. Hänen mukaansa panostamalla merkittävästi uusiutuvien energialähteiden käytön lisäämiseen voidaan Suomeen luoda jopa 20 000 uutta työpaikkaa. Tähän visioon soveltuu järviruo'on energiakäytön aloittaminen erinomaisesti. (Cronberg 2007).

Normaalilla markkinahinnittelulla, ilman minkäänlaisia tukia, ruo'on laajamittainen ener- giakäyttö ei ole taloudellisesti kannattavaa. Paikallisesti se voi olla kannattavaa jo nyt, mikäli ruoko kerätään lähirannoilta olemassa olevalla kalustolla, saadaan helposti jatkokäsiteltyä oikeaan muo- toon ennen polttoprosessia, ja varastotilaa löytyy. Esim. jollakin ruovikkoalueen lähellä asuvalla maanviljelijällä saattaa hyvinkin löytyä joutoaikaa helmi-maaliskuussa korjuuseen. Heti kun aletaan puhua ruo'on myymisestä eteenpäin energialähteenä, määrät kasvavat ja tarvitaan enemmän kalus- toa ja työvoimaa.

Työvoimankustannukset eivät kuitenkaan ole ratkaiseva tekijä ruo'on hyödyntämisessä ener- gia- ja rakentamiskäyttöön. Työministeriö on kehittänyt työllistämismalleja, joiden kautta voidaan löytää edullisesti hyvää työvoimaa korjuuseen ja jatkokäsittelyyn.

Ruovikoiden mahdollisen hyötykäytön tuoma työllistäminen olisi hyvä esimerkki siitä, miten paikalliset uusiutuvat energianlähteet voivat tarjota uudenlaista työtä paikallisille maatalousyrittäjil- le ja lisäksi lähialueen työttömille. Bioenergiakäytön työllistävää vaikutusta on tosin pyritty tuke- maan jo aikaisemmin: tällä hetkellä metsänomistaja saa energiapuun korjuuseen työllisyystyönä tehdystä korjuusta lisätukea 1,70 €/m³ (Simi 2007).

Ruovikkostrategia Suomessa ja Virossa Interreg IIIA

Lounais-Suomen ympäristökeskus, PL 47, 20801 Turku

Projektikoordinaattori Iiro Ikonen, puh. +358-40-825 6610, iiro.ikonen@ymparisto.fi

Suunnittelija Eija Hagelberg, puh. + 358-50-4339905, eija.hagelberg@ymparisto.fi

www.ruoko.fi

RUOVIKKOSTRATEGIA SUOMESSA JA VIROSSA

Interreg IIIA

Seuraavassa on kuvailtu tarjolla olevia mahdollisuuksia työllistämistuen muodoista, jotka voisivat sopia ruovikon hyödyntämiseen etenkin yritystoiminnan alkuvaiheessa. Työllistämistuet tarjoavat varteenotettavia vaihtoehtoja myös kunnille, jotka eivät ole löytäneet ratkaisuja ruovikoiden niittotöihin mm. virkistysalueilla. Tukimahdollisuuksista saa lisätietoa työvoimatoimistoista.

Palkkatuki

Työvoimatoimistojen tarjoamalla palkkatuella työllistetään ensisijassa pitkäaikaistyöttömiä, vajaakuntoisia, alle 25-vuotiaita nuoria ja työttömiä, joita uhkaa pitkäaikaistyöttömyys tai syrjäytyminen työmarkkinoilta. Tukea voivat saada valtion virastot ja laitokset, kunnat, yritykset sekä muut yksityisen sektorin työnantajat, esim. yhdistykset, säätiöt ja kotitaloudet. (Palkkatukiopas).

Tuki muodostuu kahdesta osasta: **perustuki** (noin 515 euroa kuussa) ja **lisäosa** (enintään 60 % perustuen määrästä). Vaikeasti työllistyvän osalta lisäosan määrä voi olla enintään 90 % perustuen määrästä. Palkkatuen määrä on rajallinen, eikä juuri mahdollista täyteen 40 tunnin työviikkoon. Palkkatuettu työ onkin lähes aina osa-aikaista työtä. Palkkatuki maksetaan kuukausittain jälkikäteen palkanmaksun jälkeen työnantajan tilille varsin nopeasti. Tukea voidaan myöntää kerrallaan enintään 12 kuukauden ajaksi. Vaikeasti työllistyvän, vajaakuntoisen tai työnsuunnittelijan palkkaukseen palkkatukea voidaan kuitenkin myöntää jopa 24 kuukaudeksi kerrallaan. (Palkkatukiopas).

Työvoimatoimistoissa on työttömänä työnhakijana kirjoilla runsaasti henkilöitä, jotka esim. nykyaikaisen koulutuksen puutteen tai korkean iän vuoksi ovat jääneet pitemmäksi aikaa vaille työtä. Tähän joukkoon mahtuu paljon ahkeria ulkoilmatyöstä pitäviä henkilöitä, jotka varmasti olisi helppo motivoida ruovikoiden korjuu- ja jatkokäsittelytöihin. Ei siis pidä sulkea pois tätä mahdollisuutta, jota kautta yrittäjällä on mahdollisuus löytää hyvä työntekijä pidemmäksikin aikaa työllistämiskäytön jälkeen, mm. oppisopimukseen tai muuten vakituisempaan työsuhteeseen.

RUOVIKKOSTRATEGIA SUOMESSA JA VIROSSA

Interreg IIIA

Matka-avustusta palkkatuella palkatulle

Pitkät työmatkat voivat koitua liian kalliiksi palkkatuella työllistetyille henkilölle, ruovikot kun useimmiten sijaitsevat asutuskeskusten ulkopuolella. Tätä varten työvoimatoimisto voi myöntää palkkatuella työllistetyille matka-avustusta, jos hän on virallisen määritelmän mukaan vaikeasti työllistytävä tai hänelle on maksettu työmarkkinatukea vähintään 130 työttömyyspäivältä. (Palkkatukiopas).

Palkkatuen erityisehdot yritykselle

Yritys voi saada vain yhden palkkatuetun työllistettävän viittä normaalipalkkaista työntekijää kohti. Myönnettäessä palkkatukea yritykselle edellytetään pääsääntöisesti toistaiseksi voimassaolevan eli pysyvän työsopimuksen tekemistä palkattavan kanssa. Tukea voidaan myöntää yritykselle lisäksi myös määräaikaisen työsopimuksen perusteella, jos yritys

- palkkaa vajaakuntoisen, pitkäaikaistyöttömän tai vaikeasti työllistytävän
- tekee työnhakijan kanssa oppisopimuksen
- palkkaa työttömän, jonka yhdenjaksoinen työttömyys on kestänyt vähintään kuusi kuukautta.

(Lähde: Palkkatukiopas)

Palkkatuki kunta- ja yhdistyssektorilla

Kunnat sekä yhdistykset ja muut yksityisen sektorin työnantajat voivat palkata rajoittamattoman määrän työllistettyjä palkkatuella, yrittäjille suunnattu rajoitus ei siis koske näitä organisaatiomuotoja. Näillä työllistäjillä on myös mahdollisuus hakea tukea työnjohtajan palkkaamiseen (ns. työllisyyspoliittinen avustus, ent. projektituki), jolloin organisaatio voi palkata suuremmankin työllistettyjen ryhmän samanaikaisesti. Tämän TE-keskuksen työvoimaosaston myöntämän avustuksen määrä on 50-75 % kaikista suunnitellun projektin kustannuksista, joten omarahoitusosuuttakin tarvitaan. (Palkkatukiopas).

RUOVIKKOSTRATEGIA SUOMESSA JA VIROSSA

Interreg IIIA

Sosiaalinen yritys

Yhtenä mahdollisuutena on perustaa sosiaalinen yritys, jonka kautta hoidetaan palkkatuettua työllistämistä. Muutamat kunnat esimerkiksi ovat perustaneet oman sosiaalisen yrityksen. Sosiaalinen yritys toimii kuin mikä tahansa yritys lukuun ottamatta sen harjoittamaa vajaakuntoisten ja pitkäaikaistyöttömien henkilöiden työllistämistoimintaa ja siihen liittyviä erityisiä tukitoimia. Sosiaalinen yritys voi myös edelleensijoittaa työllistettyjä työntekijöitä. (www.sosiaalinenyritys.fi). *Sosiaalinen yritys ei ole erityinen kilpailuetu, vaan se on yhteiskuntavastuuta kantavan omistajan eettinen valinta* (Kinnulan Mahis Oy:n powerpoint-esitys).

Edelleensijoittaminen on uusi mahdollisuus

Vuoden 2007 alusta lähtien tehtiin edistyksellisiä parannuksia työllistetyn edelleensijoittamista koskeviin säädöksiin. Tämä mahdollisuus kannattaisi ruovikon korjuuta suunnittelevien yrittäjien huomioida tarkasti, sillä erityisesti kausiluontoiseen työntekoon tämä vaihtoehto voi olla suuri ja helppotava ratkaisu edullisen työvoiman saamiseksi. (Virtanen 2007, Klemola-Laakso & Nurminen 2007).

Kunta, yhdistys, säätiö tai sosiaalinen yritys voi edelleensijoittaa palkkatuella palkkaamansa henkilön työhön yritykseen, yhdistykseen, säätiöön tai yksityiselle henkilölle (www.finlex.fi). Edelleen sijoittamisen järjestävä yhteisö (usein sosiaalinen yritys tai työttömien yhdistys tai vastaava) hoitaa kaikki vakuutus-, työnantaja- ja sosiaalimaksut. Työntekijän vastaanottajan (esim. ruokoyrittäjän) ei siis tarvitse maksaa työntekijän veroja, eläkevakuutusmaksuja yms. vaan hän vain maksaa edelleen sijoituksesta vastaavalle yhteisölle sovitun, varsin kohtuullisen hinnan työntekijästä. Edelleensijoittaminen toimii periaatteiltaan samantapaisesti kuin muukin henkilöstövuokraus.

RUOVIKKOSTRATEGIA SUOMESSA JA VIROSSA

Interreg IIIA

Neljä työllistämisen esimerkkiä Suomesta, joiden toimintamalli voisi sopia myös ruovikoiden energiakorjuuseen ja jatkokäsittelyyn:

1) **Etelä-Savon ympäristökeskuksessa tehdään ympäristönhoitotöitä** työllistettyjen voimin. Kansallisella Yty-rahalla sekä ESR-projektirahalla palkattujen työnjohtajien ja työntekijöiden työtehtäviä ovat mm. perinnerakentaminen ja -korjaustyöt, luontokohteiden kunnostus ja vesistökuunnostukset, joissa on keskitytty lähinnä hoitokalastukseen ja vesikasvien niittoon. Mm. ruovikoita on kesäaikaan niitetty useilla järvillä. Niittotöiden yhteydessä on kehitelty jatkokäsittelyä ja käyttöä niitetyille ruo'olle, mm. paalauskokeiluja on tehty onnistunein tuloksin. Alueella on viime aikoina suunniteltu myös talviruo'on niiton aloittamista joillakin kohteilla. Vuosien aikana on saatu työllistettyä useita kymmeniä työttömiä ympäristönhoitotöihin, jotka on helppo kokea mielekkääksi työksi, koska tulokset ovat useimmiten heti nähtävillä. (Lähtenmäki 2007).

2) **Salon alueen työttömät ry. edelleensijoittaa** palkkatuettuja pitkäaikaistyöttömiä ja vajaakuntoisia työnhakijoita. Yhdistys ottaa työsuhteeseen palkkatuen turvin työttömiä työnhakijoita ja tilanteen mukaan edelleensijoittaa heitä yrityksiin. Vuoden 2007 alusta pitäen on edelleensijoitettu 8 työntekijää, joista kaksi on jo päässyt työsuhteeseen työpaikkana toimineeseen yritykseen palkkatukijakson jälkeen. Tähän mennessä työpaikkoja ovat tarjonneet lähinnä rakennus- ja palvelualan yritykset. Yritys maksaa tapauskohtaisesti sovittavan tuntihinnan työntekijästä yhdistykselle. Yhdistys saa pitää yrityksiltä saamansa maksun, mutta edelleensijoittamisen säännösten mukaisesti rahat on käytettävä työllistämiseen, mikä sopii yhdistyksen toiminta-ajatukseen mainiosti. Kokemukset palkkatuettujen edelleensijoittamisesta ovat olleet erittäin positiivisia. Yritys ja työntekijä tulee sovittaa yhteen räätälöidysti; sattumanvaraisesti ei työntekijöitä voi yrityksille tarjota. (Virtanen 2007).

RUOVIKKOSTRATEGIA SUOMESSA JA VIROSSA

Interreg IIIA

3) Kinnulan kunta: työllistämisen mallikunta

Kinnulan kunta sijaitsee Keski-Suomen maakunnan pohjoisosassa. Pieni kunta on päättänyt itse huolehtia kunnan työllisyydestä esimerkiksi siitä lähtien, kun työmarkkinatukilainsäädäntöön tuli kuntia rasittava muutos 1.1.2006 alkaen. Kunnassa tuumailtiin, että kunnan kannalta olisi järkevämpää työllistää työttömiä kuin maksaa Kelalle osuuksia kunnan työttömien peruspäivärahasta. Vuoden 2006 kesäkuusta lähtien on kunnassa ollut käynnissä projekti ”Tuumasta toimeen”, jossa on työllistetty palkkatuen voimin vaikeasti työllistyviä työttömiä. Vuoden 2006 lopulla kunnanvaltuuston päätöksellä ja kunnan 10 000 euron sijoituksella perustettiin kunnan tytäryhtiöksi sosiaalinen yritys Kinnulan Mahis Oy, joka sattuu olemaan Suomen 100. sosiaalinen yritys. Kinnulan Mahis Oy edelleensijoittaa työntekijöitä lähialueen maataloille ja yrityksiin.

Kokemukset ovat olleet positiivisia sekä työllistämiprojektista että sosiaalisesta yrityksestä. Tuumasta toimeen -projektin kolme työllistettyä osallistui keväällä 2006 Kinnulan kalastuskunnan tekemään järviruo’on niittotyöhön. Ruokoa oli niittämässä urakoitsija, joka omisti ja käytti varsinaista niittokonetta, työllistetyt toimivat apumiehinä ja osallistuivat niitetyn ruo’on korjuuseen. Kalastuskunta maksoi kunnan hankkeelle kustannuksia, joita koitui edelleensijoittamisesta (n. 15 euroa / päivä). Tätä mallia voisi erinomaisesti soveltaa muuallakin ruovikoiden niitossa. Kunnan työttömyysprosentti on laskenut 20 %:sta 5-6 %:iin puolentoista vuoden aikana (kesästä 2006 loppusyksyyn 2007), jolloin työllistämiseen on tosimelellä tartuttu kunnan taholta. Hyvä työllisyysprosentti tuo monta muutakin kautta hyvinvointia kuntalaisille, ja epäsuorasti säästää monessa mielessä vero-rahoja. (Suominen 2007).

4) Varsinais-Suomen luonnonsuojelupiirin Niittoprojektissa kunnostettiin perinnemaisemia

Vuosina 2000-2004 oli Varsinais-Suomessa käynnissä työllistämiprojekti, jossa hoidettiin perinnemaisemia ja kulttuuriympäristöjä työllistettyjen voimin. Varsinais-Suomen luonnonsuojelupiiri, joka on rekisteröity yhdistys, toteutti projektin, jossa hankevetäjän palkkakulut, matkakulut, toimistokulut ja muut vastaavat kulut rahoitettiin TE-keskuksen työvoimaosaston Projektitukena (nykyinen työvoimapolitiittinen avustus). Työllistettyjen palkkakulut saatiin 100 % palkkatukena (silloinen yhdistelmätuki). Projekti työllisti yhteensä noin 50 pitkäaikaistyötöntä erilaisiin ympäristönhoito-

RUOVIKKOSTRATEGIA SUOMESSA JA VIROSSA

Interreg IIIA

töihin. Ruovikkovaltaisilla alueilla voisi hyvinkin esim. kunta tai luonnonsuojeluun tai ympäristönhoitoon liittyvä yhdistys käynnistää vastaavan projektin, joka toimisi pelkästään ruovikoiden niitto-, hyödyntämis- ja hoitotarkoituksessa. (Hagelberg et al. 2003).

Uusia malleja

Edellä kuvatut työllistämistukien vaihtoehdot ja neljä esimerkkiä voivat hyvin olla sovellettavissa ruovikoiden hyödyntämiseen ja jatkokäsittelyyn. Aivan uudentyyppisten ratkaisujen löytäminen on toki myös mahdollista. Ruovikoiden niiton järjestäminen voisi olla myös esimerkillinen tilanne, jossa kunnat ja maanomistajat tekisivät yhteistyötä energia- tai ruokorakentamisyrittäjän kanssa. Esimerkiksi kunta, vesiensuojeluyhdistys tai kalastuskunta voisi palkata ruovikon korjuuseen työllistettyjä työntekijöitä, kunta voisi hankkia korjuukoneen, yrittäjä voisi sopivaan hintaan ostaa valmiit materiaalit itselleen tai tarjota esim. työtilat tekijöille. Mahdollisuuksia on rajattomasti ja käytäntö voidaan räätälöidä tapauskohtaisesti.

Järviruokoa voidaan hyödyntää muutenkin kuin energialähteenä ja kattomateriaalina. Esimerkiksi käsityöt, puutarhan katemateriaali ja kasvien suojapeitteet ovat tuotteita, joille voi löytyä tarvetta ja käyttöä esim. kuntien puutarha- ja puisto-osastolla. Yrittäjä, joka kerää ruokoa bioenergiakäyttöön, voisi toimittaa osan materiaalista esim. vammaisten työkeskukseen, jossa ruokoa jalostettaisiin kunnan tarpeisiin kuten puutarhan käyttöön ja koriste-esineiksi. Esim. Kaarinan kaupungissa Torpan toimintakeskuksessa vammaiset tekevät monenlaisia käsitöitä luonnonmateriaaleista, mm. ruo'osta. Tämä malli on mahdollista toteuttaa, jos kaikki toimijat työskentelevät yhteistyössä keskenään. Kestävän kehityksen mukaisella suunnittelulla voidaan saada hyötyä ja myös iloa monen tarpeeseen.

Ruovikoiden niitosta hyötyvät kunnat ja maanomistajat voisivat varsinkin ruovikoiden hyödyntämisen alkuvaiheessa tukea omalla toiminnallaan yrittäjää, joka ryhtyy tähän uuteen liiketoimintaan. Taloudellinen voitto on kuitenkin vielä suuri kysymysmerkki niin kauan kuin ruokorakentamista ei Suomessa juuri harjoiteta, ja niin kauan kuin järviruoko ei ole samojen tukien piirissä kuin muut energiakasvit.

Ruovikkostrategia Suomessa ja Virossa Interreg IIIA

Lounais-Suomen ympäristökeskus, PL 47, 20801 Turku

Projektikoordinaattori Iiro Ikonen, puh. +358-40-825 6610, iiro.ikonen@ymparisto.fi

Suunnittelija Eija Hagelberg, puh. + 358-50-4339905, eija.hagelberg@ymparisto.fi

www.ruoko.fi

LOUNAIS-SUOMEN
YMPÄRISTÖKESKUS
SYDVÄSTRA FINLANDS
MILJÖCENTRAL

8

RUOVIKKOSTRATEGIA SUOMESSA JA VIROSSA

Interreg IIIA

Lisätietoja

Lisätietoja palkkatuesta saa työvoimatoimistosta sekä internetosoitteesta www.mol.fi > palvelut > tuet ja avustukset.

Lähteet:

Cronberg, T. 2007. Työministeri Tarja Cronbergin Puhe Pohjois-Karjalan TE-keskuksen 10-vuotisjuhlassa Joensuussa 7.9.2007. www.valtioneuvosto.fi/ajankohtaista > Puheet

www.finlex.fi Ajantasainen lainsäädäntö. Valtioneuvoston asetus julkisesta työvoimapalvelusta 30.12.2002 / 1344.

Hagelberg, E., Härjämäki, K. ja Laakso, M. 2003: Työtä perinnemaisemien parhaaksi. Varsinais-Suomen luonnonsuojelupiiri ry.

Kinnulan Mahis Oy:n powerpoint-esitys.

Palkkatuki-opas – Tukea palkkakustannuksiin 2007. Työvoimaministeriö. Edita Prima Oy.

Simi, P. (2007). Järviruo'on bioenergiatuotannon kustannukset. Opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu, Kestävän kehityksen koulutusohjelma. Julkaisematon.

www.sosiaalinenyritys.fi (Vates-säätiön ylläpitämä sivusto sosiaalisista yrityksistä)

Ruovikkostrategia Suomessa ja Virossa Interreg IIIA

Lounais-Suomen ympäristökeskus, PL 47, 20801 Turku

Projektikoordinaattori Iiro Ikonen, puh. +358-40-825 6610, iiro.ikonen@ymparisto.fi

Suunnittelija Eija Hagelberg, puh. + 358-50-4339905, eija.hagelberg@ymparisto.fi

www.ruoko.fi

LOUNAIS-SUOMEN
YMPÄRISTÖKESKUS
SYDVÄSTRA FINLANDS
MILJÖCENTRAL

9

RUOVIKKOSTRATEGIA SUOMESSA JA VIROSSA

Interreg IIIA

Haastattelut:

Lähteenmäki, Reijo. puhelinhaastattelu 20.9.2007. Suunnittelija, Etelä-Savon ympäristökeskus.
www.ymparisto.fi

Nurminen, Matti ja Klemola-Laakso, Anu. Haastattelu 13.9.2007. Työvoimaneuvojat, Salon työvoimatoimisto.

Suominen, Marjatta. Puhelinhaastattelu 28.9.2007. Hallintojohtaja, Kinnulan kunta.

Virtanen, Riitta. Haastattelu 13.9.2007 ja puhelinhaastattelu 20.9.2007. Toiminnanjohtaja, Salon alueen työttömät ry.

Ruovikkostrategia Suomessa ja Virossa Interreg IIIA

Lounais-Suomen ympäristökeskus, PL 47, 20801 Turku

Projektikoordinaattori Iiro Ikonen, puh. +358-40-825 6610, iiro.ikonen@ymparisto.fi

Suunnittelija Eija Hagelberg, puh. + 358-50-4339905, eija.hagelberg@ymparisto.fi

www.ruoko.fi